

РОБЪРТ ШЕКЛИ
БЕЛЕЖКИ ПО ВЪПРОСА ЗА
ДОЛАВЯНЕТО НА
ВЪОБРАЖАЕМИТЕ РАЗЛИЧИЯ

Превод от английски: Рени Димитрова, 1997

chitanka.info

1.

Ханс и Пиер са в затвора. Пиер е французин, а Ханс — немец. Пиер е нисък и закръглен с черна коса. Ханс е висок и слаб с руса коса. Пиер е с бледа кожа и черни мустаци. Ханс е с бяло лице и руси мустаци. Ханс е с дванадесет инча по-нисък от Ханс, който е с един фут по-висок от Пиер.

2.

Ханс и Пиер току-що са чули, че е обявена обща амнистия. Във връзка с условията на тази амнистия Пиер ще бъде освободен веднага. Германците не са споменати, така че Ханс ще трябва да остане в затвора. Това натъжава и двамата. И те мислят, че ако можеше да излезе Ханс вместо Пиер...

(Ханс, германският затворник, е майстор ключар. Щом се намери навън, той би могъл да спаси приятеля си от затвора. Французинът е професор по астрофизика и не може да помогне на никого, дори и на самия себе си. Той е безполезен, но приятен. Германецът го смята за най-доброто човешко същество, което някога е срещал. Ханс е решен да бъде освободен от затвора, за да може да помогне на приятеля си да избяга.)

Има начин да се постигне това. Ако могат да измамят надзирателя и да го накарат да повярва, че Ханс е Пиер, значи Ханс ще бъде освободен. Тогава Ханс ще може да се върне в затвора и да помогне на Пиер да избяга. С тази цел те си направиха план.

Сега те чуват шум от стъпки по коридора. Това е надзирателят. Те започват първата фаза на действията, като си разменят мустаците.

3.

Надзирателят влиза в килията.

— Ханс, крачка напред — казва той.

Двамата мъже правят крачка напред.

— Кой е Ханс? — пита надзирателят.

— Аз — отговарят двамата мъже.

Надзирателят ги оглежда. Той вижда един висок, слаб, рус мъж с черни мустаци и бяло лице, застанал до нисък, закръглен чернокос мъж с руси мустаци и жълтеникаво лице. Той ги гледа подозрително няколко секунди, после приема, че високият е германецът и заповядва на другия, французина, да се приближи.

Затворниците са се подготвили за това. Те бързо се навеждат под надзирателя и си разменят перуките.

На надзирателят ги поглежда без тревога и проверява списъка си с описание на затворниците. Той решава, че високият, черноок с мъж с черни мустаци и бяла кожа е германецът.

Затворниците се съветват шепнешком. Те отново притичват зад надзирателя. Ханс прикляка, а Пиер се повдига на пръсти. Надзирателят е много глупав и бавно се обръща, за да ги погледне.

Този път не е лесно. Той вижда двама мъже с еднакъв ръст. Единият е с руса коса и мустаци, жълтеникава кожа и леко закръглен. Другият е с черна коса и мустаци, бяла кожа и слаб. И двамата са синеоки. Съвпадение.

След известно замисляне надзирателят решава, че първият русокосият с руси мустаци, жълтеникав тен и закръглен, е французинът.

Двамата затворници се отдалечават отново зад гърба му и провеждат бързо съвещание. (Надзирателят вижда зле, страда от воднянка, веждите му са надвиснали над очите и реакциите му са забавени от червения вятър, прекаран на млади години. Той се обръща бавно и примигва.)

Затворниците отново са си сменили мустаците. Жълтеникавият посипва лицето си е малко прах, а светлокожият си потъмнява лицето със сажди. Пълничкият се надига на пръсти, а слабият прикляка пониско.

Надзирателят вижда един закръглен мъж с малко над среден ръст с черни мустаци, руса коса и светла кожа. Вляво от него е жълтокожият приятел с малко под среден ръст, с руси мустаци и черна коса. Надзирателят ги гледа внимателно, смръщва се, облизва устни, изважда инструкцията си и я прочита отново. После той приема светлокожия мъж с малко над средния ръст за французина.

Затворниците се измъкват малко по-надалеч и по-високият стяга колана си, а по-ниският го отпуска и пъха парцали под ризата си. Те решават отново да си разменят косите и мустаците. Ей така, за късмет.

Надзирателят забелязва веднага, че факторът закръгленост-слабост е позагубил значението си. Той решава да сравни русотъмните характеристики, но тогава забелязва, че русият мъж е с черни мустаци, докато чернокосият е с руси. Русият мъж е малко по-нисък от среден ръст и тенът му може да се приеме за жълтеникав. Мъжът, който се намира вдясно от него, има тъмна коса и руси мустаци (леко изкривени) и по-светла кожа. Освен това той е малко по-висок от среден ръст.

Надзирателят не може да намери в правилника нищо по този въпрос. Той бързо измъква старото издание на „Процедури за идентифициране на затворници“ от джоба си и търси нещо подходящо. Накрая открива важното правило 12СС от 1878 година: „Френският затворник трябва винаги да застава вляво, а германският вдясно“.

— Ти — казва надзирателят, показвайки затворника вляво — Ела с мен французино. А ти, шваба, остани си в килията.

4.

Надзирателят придружава затворника си навън, попълва разни документи и го освобождава.

По-късно през същата нощ останалият затворник избягва.

(Лесно е, понеже надзирателят е невероятно глупав. Той се напива до безсъзнание всяка нощ и при това взима и приспивателно. Той е невероятен надзирател, но всичко може да се обясни — той е син на известен адвокат и член на Партията. Властите са назначили глупавия и недъгав син на тази служба, правейки услуга на баща му. Те също са решили, че той може да я върши самостоятелно. Затова няма друг надзирател, който да го смени, няма комендант, който да го проверява. Не, той е сам, пиян, замаян от приспивателните и никой на света не може да го събуди, докато става отварянето на затвора. И това е последната ми дума по въпроса за надзирателя.)

5.

Двамата бивши затворници са седнали на една пейка в парка, намиращ се на няколко мили от затвора. Те още изглеждат така, както ги видяхме последния път.

— Нали ти казах, че ще стане! — казва единият. — Щом ти си навън...

— Разбира се, че стана — отвърща другият. — Знаех, че е за добро, още когато надзирателят ме избра, тъй като ти можеше да избягаш винаги от килията.

— Чакай сега — казва първият. — Да не се опитваш да кажеш, че надзирателят въпреки нашите измами е извел французина вместо германеца?

— Точно така — казва вторият. — И всъщност няма значение кого е извел надзирателят, защото щом като ключарят е бил освободен, той можеше да се върне и да помогне на професора. Докато ако беше освободен професорът, ключарят щеше да си се измъкне и сам. Виждаш ли, нямаше нужда да си разменяме ролите, така че ние не го и направихме.

Първият мъж го изглежда.

— Аз мисля, че ти се опитваш да ми откраднеш френската националност!

— Че защо ми е да го правя? — пита вторият мъж.

— Защото ти искаш да си французин като мен. Това е напълно естествено, тъй като там пред нас е Париж, където да си французин е предимство, но да си германец е недостатък.

— Разбира се, че искам да съм французин — казва вторият мъж. — Но това е, защото аз съм французин. А този град там е Лимож, а не Париж.

Първият мъж е малко по-висок от среден ръст, с тъмна коса, руси мустаци, бяла кожа и слабоват. Вторият мъж е по-нисък, с руса коса, черни мустаци, жълтеникав тен и закръглен.

Двамата се поглеждат в очите. Не откриват лъжа и измама. Всеки гледа другия прямо и открива честност в очите му. Ако никой от двамата не лъже, тогава един от тях трябва да се заблуждава.

— Ако никой от нас не лъже — казва първият, — тогава един от нас трябва да се заблуждава.

— Съгласен съм — отвърща вторият мъж. — И щом като и двамата сме честни, просто трябва да проследим всички стъпки, които сме направили, за да се маскираме. Щом го направим, ще се върнем в първоначалното положение, когато един от нас беше нисък, рус германец, а другият, висок, тъмнокос французин.

— Да... Но не беше ли французинът русокос, а германецът висок?

— Според мен не беше така — казва вторият мъж. — Но аз мисля, че трудностите на затворническият живот може да са заседали паметта ми до такава степен, че не мога да си спомня кои са характерните белези на германците и кои на французите. И въпреки това аз съм напълно готов да дискутирам всички въпроси с теб и да се съглася с онова, което ми се струва разумно.

— Добре тогава. Нека просто напрегнем ума си, за да можем да оправим тази смехотворна бъркотия. Не би ли трябвало германецът да е рус?

— Нямам нищо против. Нека има и руси мустаци, така му отива.

— А какво ще кажеш за кожата?

— Определено жълтеникава. В Германия климатът е влажен.

— Цвят на очите?

— Син.

— Закръглен или слаб?

— Закръглен, определено закръглен.

— Значи германецът е висок, рус, с жълтеникава кожа и закръглен, със сини очи.

— Е, някой и друг детайл може и да е сбъркан, но нека да бъде така. А сега да се върнем назад и да разберем кой от нас първоначално е изглеждал така.

6.

На пръв поглед двамата мъже изглеждат еднакви или поне взаимозаменяеми. Това е погрешно впечатление. Не трябва да се забравя, че разликите помежду им са реални, независимо кой от тях какви качества притежава. Разликите са напълно реални въпреки привидността им. Тези привидни качества, които всеки може да долови, правят единия от мъжете германец, а другия — французин.

7.

Начинът, по който могат да бъдат доловени въображаемите различия, е следният: запомняте първоначалните характеристики на всеки човек, а после описвате всяка от промените. Накрая ще стигнете в началото и ще знаете без грешка кой е въображаемият германец и кой — въображаемият французин.

Всъщност всичко е много просто. А какво ще правите с тези си знания е съвсем друга работа.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.